

Albert Sánchez Piñol

De man die leerde bouwen, liefhebben en vernietigen

VICTUS

Vertaald door Adri Boon

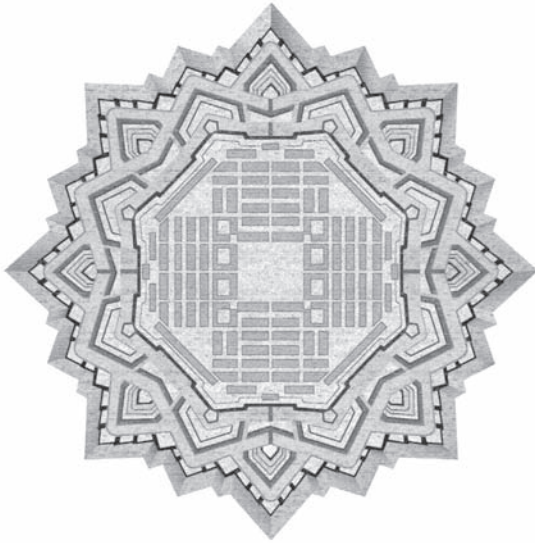
SIGNATUUR

2014

Pugna magna victi sumus.

– TITUS LIVIUS

(We zijn verslagen in een grote strijd.)

Veni

1

Als de mens het enige wezen is met een geometrische en rationele geest, waarom vechten de weerlozen dan tegen de machtige die goed bewapend is? Waarom nemen enkelen het dan op tegen velen en verzetten de kleinen zich tegen de groten? Ik weet het. Vanwege een enkel woord.

Wij, de militair ingenieurs van mijn eeuw, hadden niet één beroep maar twee beroepen. Het eerste, heilig: vestingen bouwen; het tweede, infaam: vestingen verwoesten. En laat me, nu ik zo oud ben als Tiberius, jullie het woord onthullen, dat Woord. Want, mijn vrienden, mijn vijanden, alle insecten van de kleine omtrek van dit universum van ons, ik was de verrader. Door mijn toedoen werd het Huis van de Vader veroverd. Ik liet de stad capituleren, de stad die ik had moeten verdedigen en die de macht trotseerde van twee verbonden wereldrijken. Mijn stad. En de verrader die haar tot overgave dwong was ik.

* * *

Wat jullie hierboven gelezen hebben is de eerste versie van deze bladzijde. Toen ik dat schreef moet ik in een weemoedige bui zijn geweest of dronken. Later wilde ik de passage schrappen: te aanstellerig, te pathetisch. Meer de stijl van een slijmbal als Voltaire.

Maar zie, de Oostenrijkse olifant aan wie ik deze memoires dicteer weigert het fragment door te strepen. Het bevalt haar blijkbaar, de epische woorden, geschreven op verheven toon, blablabla. *Merda*. Of zoals zij zeggen: *Scheisse*. Hoe kun je discussiëren met een Teutoonse vrouw die bovendien een pen in haar hand vastgeklemd houdt? Ze heeft rodere en bollere wangen dan de appel van Adam, een kont zo groot als een regimentstrommel en uiteraard kan ik haar niet in het Catalaans dicteren.

De totebel die mijn woorden noteert is een Oostenrijkse die Waltraud

Weet-ik-veel heet; in Wenen klinken vrouwenamen namelijk als vermalen stenen. In elk geval spreekt ze Frans en Spaans. Akkoord, ik heb gezegd dat ik eerlijk zou zijn en daar houd ik me aan. Behalve dat ze deze woorden opschrijft naait de arme Waltraud ook om de zoveel tijd de negentien wonden weer dicht die de geografie van mijn arme en vermoeide lijf verfraaien en zijn toegebracht door kogels, granaten en bajonetten van vijftien verschillende nationaliteiten; Turkse kromzwaarden, maori-stokken, pijlen en speren van indianen uit Nieuw-Spanje, uit Nieuw-Hier en Nieuw-Gunter. Mijn beminde en vreselijke Waltraud dept de duizend littekens in mijn halve gezicht, die al zeventig jaar lang etteren en telkens bij het wisselen der seizoenen opengaan als bloemen. En om het verhaal helemaal compleet te maken hecht ze ook nog de drie gaten in mijn kont. Au, au, au, wat doet dat zeer! Er zijn dagen dat ik niet meer weet via welk gat ik schijjt. En dit alles doet ze voor vier miserabele *Kreuzer* per maand. Meer kan er niet af van het jaargeld dat ik van de keizer krijg. Wat ik overhoud gaat op aan de huur van een koud zolderkamertje. Maar het kan me niets schelen. Altijd blij en opgewekt! Dat is mijn motto.

Het moeilijkste is altijd het begin. Hoe begon alles? Weet ik het. Er is bijna een eeuw verstreken. Beseffen jullie wel wat dat betekent? Ik heb zo vaak om de zon heen gedraaid dat ik me soms niet eens meer de naam van mijn moeder herinner. Nog zoiets. Jullie zeggen vast dat ik een ouwe dwaas ben. Wat een gezeik.

Ik zal me mijn kindertijd en de tranen met tuiten besparen. Als ik een moment moet kiezen waarop alles aanving dan kan ik dat heel precies aangeven: 5 maart 1705.

* * *

In den beginne was er de verbanning. Men stelde zich een jongen van veertien jaren jong voor. Op een koude ochtend loopt hij heel vroeg over de weg naar het kasteel van Bazoches, in de Bourgogne, Frankrijk. Als enige bagage een knapzak over zijn schouder. Lange benen, ranke torso. Een scherpgesneden neus. En sluik haar, nog zwarter en glanzender dan de vleugels van de Bourgondische kraaien.

Welnu, die jongen was ik. Martí Zuviría. Alias 'die goeierd van een Zuvi'. Of ook wel Zuvi Langbeen. In de verte waren al de drie donkere spitse torens

van het kasteel te ontwaren met hun dakpannen van zwarte leisteen. Om mij heen velden met gerst en een lucht zo vochtig dat je bijna kikkers kon zien vliegen. Nog geen vier dagen eerder hadden de karmelieten van Lyon me van school gestuurd. Wegens slecht gedrag natuurlijk. Mijn laatste hoop was dat ik in Bazoches zou worden aangenomen als leerling van een zekere markies van Vauban.

Een jaar eerder had mijn vader me naar Frankrijk gezonden aangezien hij geen vertrouwen had in de politieke stabiliteit van Spanje. (En wie dit verhaal verder leest zal ervan overtuigd raken dat de man zich niet vergiste.) Het ging niet om een eliteschool, verre van dat, maar om een opleiding opgezet door de karmelieten voor kinderen van families die arm noch rijk waren, plebejers met pretenties maar zonder dat ze zich op welke manier ook konden meten met de hoge aristocratie. Mijn vader was wat in Barcelona officieel een 'Eerzaam Burger' heette. Hoe vreemd, onze titels. Om als Eerzaam Burger door het leven te kunnen gaan moest je over een bepaald kapitaal beschikken. Mijn vader wist dat maar net aan bij elkaar te krijgen. Daar beklagde hij zich voortdurend over. Als hij dronken was trok hij aan zijn haren en riep: 'Van alle Eerzame Burgers ben ik de minst eerzame!' (De man was zo serieus dat hij nooit de grap van zijn woorden inzag.)

De school van de karmelieten had in elk geval een zekere naam. Ik ga jullie niet vervelen met de lijst van mijn misdragingen. Ik zal alleen de laatste vertellen omdat die de druppel was.

Op mijn veertiende was ik al behoorlijk uit de kluiten gewassen. Op een avond hielden wij, de oudere jongens van school, een kroegentocht door Lyon. We werden ladderzat en dachten geen moment aan teruggaan naar het internaat. Het was de eerste keer dat ik een stuk in mijn kraag had en de wijn had een uitzinnige barbaar van me gemaakt. Toen het al ochtend werd stelde iemand voor terug te gaan naar het *logis*, want één ding was laat thuiskomen en iets anders nooit meer thuiskomen. Ik zag een wagen en met een sprong zat ik op de bok.

'Koetsier! Naar het internaat van de karmelieten.'

Ik weet niet wat de man zei, ik verstond hem niet, en beneveld als ik was door de alcohol duwde ik hem met jeugdige branie van de bok.

'Wilt u ons niet wegbrengen? Prima, dan rijden we zelf wel!' schreeuwde ik, en ik greep de teugels. 'Kom op, jongens!'

De tien of twaalf drinkebroers klonnen aan boord als piraten die een schip enteren en ik liet de zweep knallen. De paarden steigerden en sloegen op hol. Ik vond het uiterst vermakelijk en begreep dan ook niet waarom er achter me plotseling zo angstig werd geschreeuwd.

‘Martí, stoppen!’

Ik keek om: mijn makkers, die niet de tijd hadden gehad om te gaan zitten, werden heen en weer geslingerd. De wagen raasde voort met de snelheid van een meteoriet waardoor de jongens als kegels wegschoten, en ik zei bij mezelf: zijn ze zo lazarus dat ze zich niet eens vast kunnen houden? Maar er was nog iets: we werden achternagezeten door een razende meute. Wat heb ik hun nou weer misdaan, vroeg ik me af.

De twee vragen kwamen samen in één antwoord. Mijn vrienden konden niet de wagen in komen omdat het geen koets met portieren was maar een met dichte zijkanten. Zoals alle lijkkoetsen. Ik had het ding aangezien voor een rijtuig voor personenvervoer. En wat onze achtervolgers betreft, dat was de rouwstoet die hoorde bij de overledene. En te oordelen naar hun gegil waren ze erg boos. Ik kon niets beters bedenken dan te vluchten. Ik had ook weinig anders kunnen doen want de paarden snelden als bezeten voort en ik had geen idee hoe ik ze in bedwang kon krijgen. Ik trok zomaar wat aan de teugels en het enige wat ik daarmee bereikte was dat de paarden nog meer op hol sloegen. Toen ik bij het omslaan van een hoek de vonken onder de wielen vandaan zag schieten was ik op slag nuchter. Met angstwekkende snelheid stoven we een plein op. Daar bevond zich een van de bekendste glaszaken van Lyon, om niet te zeggen van heel Frankrijk. In het ochtendlicht moeten de paarden hebben gedacht dat de etalage, die uit een grote ruit bestond, een doorgang was.

Dat was me een knal. De paarden, de wagen, de kist, de dode en wij, we lagen her en der in de zaak. Glas dat breekt maakt een heel merkwaardig geluid. Twintigduizend glazen, lampen, flessen, spiegels, vazen en kruiken die tegelijk uiteenspatten ook. Wat ik nog steeds niet begrijp is hoe ik het er levend en min of meer ongedeerd van af heb gebracht.

Steunend op handen en voeten nam ik het slagveld van glas in ogenschouw. Uit de straat kwam de opgewonden meute al aanstormen. De achterdeuren van de koets waren open. De kist lag op de grond, ook open. En leeg. Ik vroeg me af: waar is die dooie nou gebleven? Goed, het was niet het moment om

dat uit te zoeken. Ik was nog daas van de klap zodat ik niets anders kon bedenken dan me verstoppen in de lijk-kist en hem dichtdoen.

Ik had vreselijke koppijn. We hadden de hele nacht gezopen, zwalkend van kroeg naar kroeg. In een kroeg waren we slaags geraakt met de leerlingen van het internaat van de dominicanen, die nog vromer waren dan de karmelieten. En dan ook nog die woeste rit en die klap tegen mijn hoofd. Ach, krijg de hik, dacht ik. Als ik me gedeisd houd, komt alles vanzelf goed. Ik vlijde mijn wang op het fluweel van de kist en verloor het bewustzijn.

Ik weet niet hoe lang ik zo heb gelegen maar het had weinig langer moeten duren of anders zou ik daar voorgoed zijn blijven liggen. Ik werd wakker van een beweging. Mijn opgesloten bed schommelde heen en weer. Het duurde een paar tellen voordat ik me herinnerde waar ik was.

‘Hé, doe open!’ schreeuwde ik terwijl ik tegen de deksel sloeg. ‘Doe open de deur, klootzakken!’

Mijn kist wiebelde omdat hij werd neergelaten. Toen ze me hoorden trokken ze hem weer omhoog (tergend langzaam, zo scheen het mij toe). Verscheidene handen wrikten het deksel open en ik sprong eruit als een kat in het nauw. Mijn hart bonsde.

‘Julie hadden me bijna levend begraven!’ schreeuwde ik met terechte verontwaardiging.

Het was makkelijk te reconstrueren wat er was gebeurd. Toen de familieleden van de overledene de kist zagen hadden ze hem weer in de lijkkoets geschoven waarna ze de tocht naar de begraafplaats vervolgden zonder de moeite te nemen na te gaan of wie in de kist lag hun verwant was of die goeier van een Zuvi. Het had maar een haar gescheeld of ik was er geweest.

Maar de volgende dag moest ik de gevolgen onder ogen zien. Acht van mijn makkers lagen met botbreuken in het gasthuis; en verscheidene dames die hadden meegelopen in de begrafenisstoet waren de schrik nog niet te boven. De eigenaar van de glaszaak dreigde de orde voor het gerecht te dagen. Daarbij had hij, bij het opnemen van de schade aan zijn winkel, het lijk van een fatsoenlijk burger gevonden: boven zijn hoofd, hangend in een kroonluchter, waar het na de klap terecht was gekomen. Deze keer was ik te ver gegaan. De overste liet me de keus: naar huis terugkeren met een beschamend briefje of me op weg begeven naar het kasteel van Bazoches. Naar huis!? Als ik, van school getrap, naar Barcelona terugkeerde, zou mijn vader me vermoorden.

Ik koos voor Bazoches. Voor zover ik het begreep bood een zekere markies van Vauban zich aan om leerlingen onder zijn hoede te nemen.

Maar genoeg kattenkwaad. Ik zei dus dat ik die vijfde maart 1705 met een knapzak over mijn schouder het kasteel van Bazoches tegemoet liep.

Het was meer een voorname dan militaire constructie, eerder mooi dan weelderig. Op de wallen verhieven zich drie ronde torens, gekroond door spitse capuchons van zwarte pannen. Ja, Bazoches was in zijn ouderwetse eenvoud een fraai kasteel. In het vlakke landschap trok het je blik naar zich toe als een magneet, zozeer dat ik niet eens het rijtuig hoorde dat passeerde en me bijna van de sokken reed.

De weg was zo smal dat ik nog maar net op tijd opzij kon springen terwijl de wielen een plas modder deden opspatten waardoor ik van top tot teen onder kwam te zitten. Kennelijk tot vermaak van twee vlegels die hun hoofd uit de raampjes van het rijtuig staken, jongens van mijn leeftijd. Lachend om mijn pech reden ze verder in de richting van het kasteel.

Want dat was het, grote pech, aangezien ik het raadzaam had gevonden me in mijn beste kleren aan te dienen. Ik had geen andere fatsoenlijke driekante steek en jas dan die welke ik droeg. Hoe kon ik me besmeurd met slijk voorstellen aan een edelman, een markies maar liefst?

Het laat zich voorstellen in wat voor gemoedstoestand ik in Bazoches aankwam. De poort was nog open want nauwelijks twee minuten eerder was het rijtuig met de twee vlegels binnengereden. Er verscheen een lakei die me inpeperde: 'Hoe vaak moet ik nou nog zeggen dat er alleen op maandag om een aalmoes mag worden gevraagd? Wegwezen!'

Eerlijk gezegd kon ik hem niet kwalijk nemen dat hij zo reageerde. Wat kon hij anders denken dan dat ik een brutale bedelaar was.

'Ik kom hier in de hoedanigheid van aspirant-ingenieur en heb gezegelde geloofsbrieven bij me!' verdedigde ik me terwijl ik probeerde mijn ransel open te krijgen.

De man wilde niet eens naar me luisteren. Hij moest gewend zijn aan dat

soort situaties, want hij haalde ergens een knuppel vandaan.

‘Maak dat je wegkomt, bedrieger!’

Geloof jij in engelen, Duitse buffel? Ik niet, maar in Bazoches waren er drie. En de eerste diende zich aan op het moment dat de knuppel neer zou komen om mijn botten te breken. Door hoe ze eruitzag moest het om een bediende gaan, maar door het gezag dat ze uitstraalde vermoedde ik dat ze een niet onbelangrijke functie bekleedde. En hoezeer engelen ook geslachtloos heten te zijn, die engel was een vrouw, dat kan ik je verzekeren. En of ze dat was.

Het is helemaal niet zo eenvoudig de charme van dat schepsel te beschrijven. Aangezien ik geen dichter ben, en om kort te zijn, zal ik zeggen dat ze als vrouw geheel en al het tegendeel was van wat jij bent, mijn beminde en vreselijke Waltraud. Niet boos worden. Ik bedoel dat jij een dikkere kont hebt dan een bij en zij een wespentaille had. Jij sjokt rond met afhangende schouders als een ezelin; zij schreed voort met de zelfverzekerdheid van sommige uitverkoren vrouwen die, of ze nu van adel zijn of niet, zich in staat weten rijken te vertrappen met hun schoen. Jouw haren lijken altijd net te zijn ondergedompeld in een ton vet terwijl die van haar, rood als het vruchtvlees van een watermeloen, fijn waren en tot op haar schouders hingen. Ik heb je borsten nooit gezien, en daar taal ik ook helemaal niet naar, maar ze hangen vast als een paar aubergines. Die van haar pasten volmaakt in een glas. Ik zeg niet dat ze volmaakt was. De onderkaak, energiek en hoekig, verleende haar te veel persoonlijkheid voor een vrouw. Maar te veel is altijd beter dan te weinig: jij mist een kin, waardoor je gezicht eruitziet als het toonbeeld van cretinisme.

Wat nog meer. O ja, kleine oren, dakpankleurige wenkbrauwen, zo dun als een strek van een tweeharig penseel. Zoals de meeste roodharigen had ze sproeten. Zeshonderddrieënveertig om precies te zijn. (Verderop, wanneer ik vertel over het academische regime van Bazoches, zal men begrijpen waarom ik ze telde.) Als jij bedekt was met duizend sproeten, zou je een melaatse heks lijken. Zij daarentegen had het voorkomen van een fantastisch wezen. En nu ik erover nadenk is een van de weinige helden van deze eeuw die ik niet ken, die sul van een man van je die elke nacht zo’n gedrocht als jij moet dulden. Waarom huil je? Heb ik iets gezegd wat niet waar is? Kom, pak je pen weer op.

De jonge vrouw luisterde aandachtig naar me. Ik moet haar hebben overtuigd want ze vroeg mijn geloofsbrieven. Ze kon lezen, wat bevestigde dat ze

een hoge positie innam binnen het dienstpersoneel. Ik vertelde haar over de streek die me geleverd was: ze kon me helpen of wegsturen. Ze hielp me. Ze ging ergens naartoe. Ik wachtte een tijdje, wat eindeloos leek te duren. Ze kwam terug met een bundel kleren.

‘Trek deze jas aan,’ zei ze. ‘En schiet op. Ze zijn al begonnen.’

Ik rende weg in de richting die ze me wees en ik stopte pas toen ik was aangekomen bij een volmaakt vierkante kamer met een niet al te hoog plafond. Het meubilair beperkte zich tot een paar stoelen. In de muur tegenover me was een tweede deur. En daarvoor stonden de twee belhamels die me hadden ondergespat te wachten tot de deur open zou gaan.

De een was gedrongen en had zo’n platte neus dat de gaten meer naar voren wezen dan naar onder, zoals bij varkens. De ander was lang, mager en had spillebenen. Zijn dure kleren konden zijn slungelige gestalte niet verhullen. Het leek wel of hij niet geleidelijk was gegroeid maar met een tang in één keer was uitgerekt. Ik doopte hen Varkentje en Bonenstaak.

Dat ze me onverschillig, met een enkel woord groetten alsof ze me voor het eerst zagen, is minder vreemd dan het lijkt. Als je een goede raad wilt, mijn orang-oetan, luister dan goed: mensen kijken slecht en zien nog minder. Varkentje en Bonenstaak herkenden me niet. Hun eerste blik op mijn persoon was niet meer dan een glimp geweest. Nu, met die fantastische jas aan, leek ik een ander. Bonenstaak sprak tegen me zonder zijn ijverzucht te verbergen.

‘Nog een aspirant? Ik wens u het beste, maar weet dat ik al jaren de principes van de militaire techniek bestudeer. Er wordt maar één leerling aangenomen, en die positie is voor mij.’

Met de nadruk op ‘mij’.

‘Waarde vriend,’ kwam Varkentje tussenbeide, ‘je vergeet dat ik net zo lang als jij achter deze kans aan zit.’

Bonenstaak zuchtte.

‘Ik kan niet geloven dat elk moment Vauban in eigen persoon door deze deur binnen kan komen,’ zei hij. ‘De man die de fortificaties van driehonderd vestingplaatsen heeft gebouwd of verbouwd. Driehonderd!’

‘Zeker,’ beaamde Varkentje. ‘Om nog maar te zwijgen van zijn honderdvijftig grote en kleinere krijgsverrichtingen.’

‘En het mooiste en machtigste,’ benadrukte Bonenstaak, ‘zijn de drieënvijftig steden die hij heeft ingenomen. Stuk voor stuk beter verdedigd dan Troje!’

Varkentje was het daar helemaal mee eens en fluisterde: '*Suprême, suprême, suprême ...*'

Nou, dat wordt me wat, zei ik bij mezelf. De overste had het niet gehad over een selectie. En er was maar één plek. Hoe viel te verwachten dat de keus zou vallen op mij en niet op een van die twee bollebozen?

Afgaand op hoe de markies van Vauban mij beschreven was, had ik een man verwacht die gehard was in duizend gevechten, een hercules bedekt met littekens. Maar wat binnenkwam was een kleine man vol puisten die er erg slechtgeluimd uitzag. Hij droeg een pruik van het duurdere soort, met krullen en een scheiding in het midden. Ondanks zijn gevorderde leeftijd, die was af te lezen aan zijn slaphangende hoekige wangen, straalde heel zijn wezen een ongeduldige energie uit. Op zijn linkerwang prijkte een paarse vlek die zoals ik later vernam het gevolg was van een kogel die hem had geschampt tijdens het beleg van Aat.

Sébastien le Prestre Marquis van Vauban

We gingen rechtop staan, schouder aan schouder. De markies nam ons op zonder een woord te zeggen. Hij bleef voor ieder van ons staan en keek ons niet meer dan een paar seconden aan. En met wat voor ogen! Ja, die blik van Bazoches zou ik overal kunnen herkennen. Als Vauban je aankeek was het alsof hij tegen je zei: Je kunt niets voor me verborgen houden, ik ken je gebreken beter dan jij zelf. En dat was in zekere zin ook zo. Maar nu heb ik het alleen over de harde kant van de man.

In Vauban school ook een vaderfiguur. Hoewel strengheid het meest zichtbare facet van zijn karakter was, kon eenieder begrijpen dat die rigueur weldadige en constructieve doelen diende. Hij behoorde tot het soort mensen wier deugzaamheid niemand in twijfel zou trekken.

Ten slotte verwaardigde hij zich het woord tot ons te richten. Hij begon met het aangename deel van de zaak: de koninklijke ingenieurs vormden de elite van de elite, een selecte minderheid. Ze waren zo schaars dat alle koningen van Europa en Azië bereid waren wat dan ook te betalen om hen voor zich te laten werken. Dat beviel me al iets meer. Franse louis d'ors, Engelse ponden, Portugese crusado's. Ik zou geld verdienen en de wereld bereizen!

Vervolgens nam het verhaal een wending. Vauban werd nog ernstiger en zei: 'Weet, heren, dat een militair ingenieur vaker zijn leven riskeert tijdens een beleg dan een officier van de infanterie gedurende een hele campagne. Bent u nog steeds geïnteresseerd?'

Het stel sukkels beaamde dat met een nadrukkelijk *Oui monseigneur!* Ik wist niet waar ik moest kijken. Het leger? Geweren? Kanonschoten?

Waar had hij het verdomme over? Ik dacht dat een ingenieur iemand was die bruggen en kanalen bouwde. Hoewel Varkentje en Bonenstaak het over belegeringen en gevechten hadden gehad, ging ik ervan uit dat degenen die de leiding hebben altijd buiten schot blijven, vooral als hun taak zich beperkt tot het maken van tekeningen, in de achterhoede, met aan elke arm een snol.

Kijk, ik wilde alleen maar terugkomen met een titel, ook al was het die van tekenaar van irrigatiekanalen. Wat dan ook, iets waarmee ik voor de dag kon komen bij mijn vader. En die ouwe dwaas bleef maar onzinnigheden uitkramen, de ene nog groter dan de andere.

Want het werd steeds erger. En hoe. Nog voor ik er erg in had sprak hij al over het 'Mysterie'.

Ik probeer al bijna een eeuw het twinkelende licht van *le Mystère* (schrijf het

zo op) te vatten en ik beschouw me nog steeds als een leerling. Dus zeg nu zelf, wat moest die veertienjarige knul ervan denken toen hij er voor het eerst over hoorde in dat zaaltje van het kasteel van Bazoches.

Om de haverklap liet Vauban het woord 'Mystère' vallen, en wel op zo'n majestueuze manier dat ik op het laatst begreep dat het een enigszins cryptische formulering was om het over God te hebben. Maar wat zeg ik? God? Te oordelen naar de toon waarop het werd uitgesproken moest God een soort niet al te snuggere stiefzoon van dat Mystère zijn.

Inmiddels was ik al elke hoop om in Bazoches te worden aangenomen kwijt. Zoals gezegd had ik niet het flauwste idee waar het allemaal over ging, terwijl Varkentje en Bonenstaak zeer geestdriftig leken. Ze wisten precies waarvoor ze kwamen, waren zo goed voorbereid als hun positie en studie toestonden en hun leven had geen ander doel dan zich te wijden aan de merkwaardige zaak waarvoor de markies ons bijeen had geroepen.

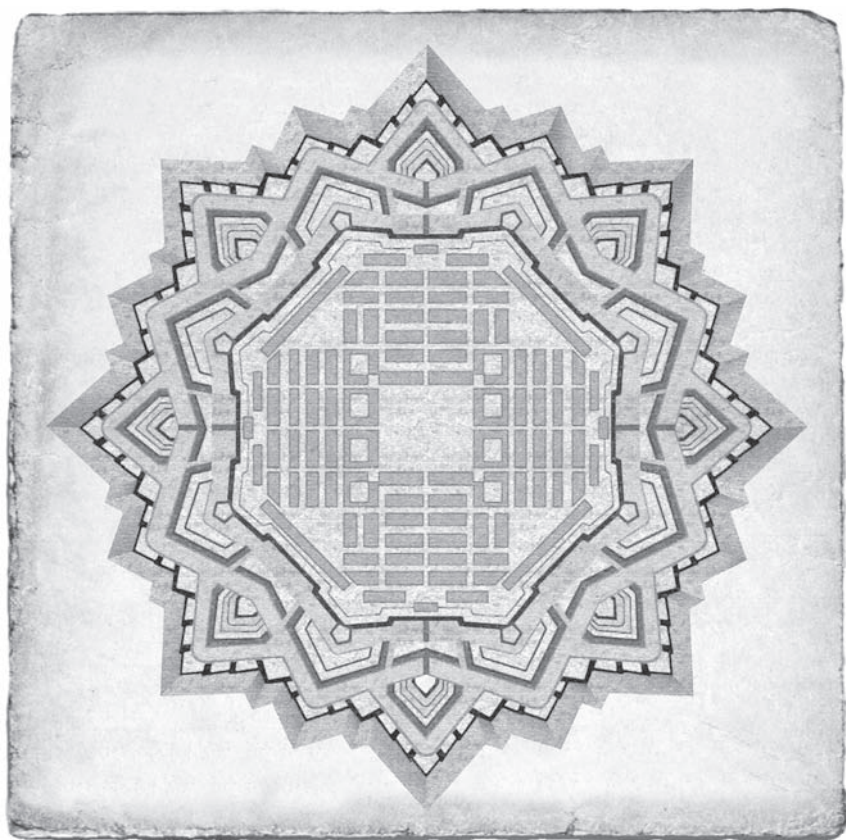
Vauban deed er opeens het zwijgen toe en beende de kamer uit. De stilte die viel kwam zo onverwacht dat het ons de adem benam; Varkentje en Bonenstaak keken elkaar niet-begrijpend aan. Een minuut later kwam niet Vauban binnen maar iemand anders. Zij. De roodharige schoonheid van de binnenplaats. Ze stelde zich voor als de dochter van de markies.

Aan die mogelijkheid had ik niet gedacht. Stom van me, want geen enkele bediende zou zich met dat aplomb van haar bewegen. Nu was ze veel eleganter gekleed dan eerder, met een lange rok die over haar voeten viel. Ze liet op geen enkele manier blijken dat ze me kende. Ze was doodernstig, angstwekkend bijna. Ze ging voor ons staan en zei: 'Mijn vader heeft me gevraagd u te onderwerpen aan een korte test om uw vaardigheden te kunnen beoordelen. Hij wil dat ik het doe omdat hij weet dat zijn aanwezigheid jonge aspiranten intimideert.' Ze deed een map open en haalde er een vel papier uit. 'De test bestaat uit een enkele vraag. Ik zal elk van u een ontwerp laten zien dat u vervolgens moet beschrijven. Weest u alstublieft beknopt in uw antwoord.'

Ik was het eerst aan de beurt. Voor mijn ogen hield ze een tekening.

Ik heb een kopie van het origineel bewaard. (Plak die hier, op deze bladzijde, en nergens anders. Heb je dat begrepen, blonde kaffer? Hier!)

Als ze me een gedicht in het Aramees had laten zien had ik het beter begrepen. Ik haalde mijn schouders op en zei het eerste wat in me opkwam: 'Een ster. Een ster die op een bloem lijkt met doornen in plaats van blaadjes.'

Varkentje en Bonenstaak, die de tekening al vanuit hun ooghoeken hadden gezien, barstten uit in luid geschater. Zij niet. Ze bleef onbewogen, deed twee stappen en toonde het vel papier aan Varkentje, die antwoordde: 'Een vesting met acht bastions en acht ravelijnen.'

Toen Bonenstaak aan de beurt was zei hij slechts: 'Neuf-Brisach.'

'Dat is waar ook!' riep Varkentje. 'Hoe kan het dat ik dat niet heb herkend! Het meesterwerk van Vauban!'

Bonenstaak, die er zeker van was dat hij gewonnen had, kon niet vermijden dat hij keek als iemand die door de goden uitverkoren was. Hij ging zelfs zo ver Varkentje te troosten met die goedkope vriendelijkheid van overwin-

naars. Op het vel papier stond een afbeelding van de vesting van Neuf-Brisach, dat god mag weten waar lag.

De dochter van Vauban vroeg ons te wachten terwijl zij de antwoorden aan haar vader voorlegde. Toen we alleen waren zei ik: 'De volgende keer dat we elkaar tegenkomen zouden jullie misschien de vormen in acht kunnen nemen.'

Verbaasd over de gekwetste toon van mijn woorden keken ze me aan.

'Nee maar, jij bent die bedelaar.' Ten slotte had Bonenstaak, de slimste van de twee, me herkend. 'Mag ik weten wat je hier doet?'

Ik wilde ze voordat ik wegging alleen een beetje treiteren vanwege dat modderbad en omdat ik niet tegen verwaande praatjesmakers kan. Maar mijn beledigingen waren zo gericht dat ze van kleur verschoten. Ze wierpen zich boven op me!

Zij waren met zijn tweeën, maar het stelde niet veel voor, zodat ik tegen hun rug begon te trappen en met mijn vuist op hun ogen sloeg. Varkentje ging achter me staan, pakte me bij mijn hals vast waarna we vechtend over de grond rolden. Ik beet in zijn onderarm terwijl ik me al schoppend verweerde tegen Bonenstaak, die een stoel optilde met de bedoeling ermee op mijn hoofd te slaan. Ik weet niet wat er zou zijn gebeurd als Vauban en zijn dochter niet tussenbeide waren gekomen.

'Heren!' riep zij verontwaardigd. 'Dit is het kasteel van Bazoches, geen kroeg!'

We krabbelden overeind en gingen rechtop staan, de kleren verfromfaaid, Bonenstaak met een blauw oog, Varkentje zijn arm vasthoudend op de plek waar ik hem gebeten had. De strenge blik waarmee de markies naar ons keek was gewoonweg onbeschrijflijk. Er viel zo'n diepe stilte dat je de houtworm in de stoelen kon horen knagen, en dat is geen stijlfiguur.

'Jullie hebben geweld mijn huis binnengebracht. Eruit,' besloot de markies.

Meer viel er niet te zeggen. Zijn dochter wendde zich tot de andere twee: 'U en u, meekomen.' Terwijl ze hen naar de deur bracht keek ze half om en zei tegen mij: 'U wacht hier.'

Ik bleef alleen achter met de markies, die zijn vorsende ogen geen moment van me afwendde. We konden horen hoe buiten Varkentje en Bonenstaak nog protesteerden. Toen werd het stil en kwam de dochter van de markies terug.

Ik dacht dat ze ook mij de deur zou wijzen, nadat eerst de twee anderen waren vertrokken; aangezien we elkaar hadden geslagen, gebeten en gekrabd

was het logisch dat we apart weggingen om te voorkomen dat het opnieuw tot een handgemeen zou komen. Maar wat de markies zei, op barse toon weliswaar, paste niet bij een afscheid.

‘Ons eerste gesprek vindt plaats na een daad van geweld, in mijn eigen huis nog wel. Vindt u dat een goed voorteken?’

Het was het beste niet te antwoorden. De man deed een paar stappen door het vertrek. Toen liep hij weer naar mij, bleef staan en tikte met twee vingers tegen mijn borst.

‘Ik ga u nu een vraag stellen en wil dat u eerlijk bent,’ zei hij. ‘Als u liegt kom ik daar snel genoeg achter. Wat is er gebeurd bij de karmelieten?’

‘Nou, dat is niet zo eenvoudig uit te leggen,’ begon ik. ‘De karmelieten houden erg van tucht en orde.’

Ik begreep dat Vauban een man was die niet hield van aarzelingen en lange inleidingen. Ik had geen idee wat er in de brief van de overste stond, zodat ik volstond met de feiten op te smukken zonder ze al te zeer te verdraaien.

‘Op een dag nam ik een koets om naar het internaat terug te gaan. Ik had zo’n haast dat ik niet in de gaten had dat het een lijkkoe was. De karmelieten namen dat erg hoog op.’

‘Lijkkoe?’

‘De nabestaanden waren er verbolgen over dat ik een andere route nam,’ zei ik, zo goed als ik kon de onaangename aspecten van het geval verhullend.

Ik hoorde gegiechel, dat steeds duidelijker klonk; het was de dochter, die achter mij zat. Wat ik wel het minst had verwacht was dat de markies zich door haar liet aansteken. Opeens ontspande zijn stalen gezicht zich en schaterde hij het uit. Vader en dochter keken elkaar lachend aan.

‘Nu begrijp ik waarom de overste hem naar mijn landgoed heeft gestuurd,’ zei de markies. En hij legde uit: ‘Ik heb bij hen gestudeerd, als jongeman beging ik eenzelfde soort fout. Dat moeten ze zich vast nog herinneren!’ Zonder op te houden met lachen wendde hij zich tot zijn dochter: ‘Heb ik je dat nooit verteld, mijn lieve Jeanne? Ik nam plaats naast de koetsier en zei: “Naar het internaat van de karmelieten!”’

Haar geschater klonk nog harder terwijl de markies vervolgde: ‘Waarop de koetsier antwoordde: “Jongeman, ik zou maar niet zo’n haast hebben om te komen op de plek waar dit rijtuig naartoe gaat.” Toen begreep ik dat hij naar het kerkhof ging. Wat een gezicht moet ik hebben getrokken!’

Ze brulden van het lachen. De markies moest zijn ogen droogdeppen met een witte zakdoek die zo groot was dat het wel een laken leek. Toen hij weer in staat was te praten werden zijn woorden af en toe nog onderbroken door gelach.

‘Mijn god ... en om zoiets futiels zijn ze boos op u geworden?’ Gelach, ho, ho, ho. ‘Als je je in zo’n situatie bevindt stap je gegeneerd van de bok af en ga je over tot de orde van de dag.’ Gelach, hu, hu, hu. ‘Maar het klopt dat ... dat ...’ – ha, ha, ha (Vauban), hi, hi, hi (Jeanne) – ‘onder de deugden van de karmelieten ... – hi, hi, hi! – gevoel voor humor schittert door afwezigheid.’ Ha, ha, ha!

De man leek in intieme kring een heel ander persoon dan de publieke figuur. Wat ik nog niet wist was dat voor Vauban het begrip ‘privé’ zich beperkte tot Jeanne, de jongste van zijn twee dochters, in wie hij een grenzeloos vertrouwen had. De markies keek me aan; zijn gezicht verhardde weer.

‘U kunt nog omkeren,’ zei hij. ‘Als u besluit in Bazoches te blijven, zal dat een radicale wending in uw leven betekenen.’

Kijk, kijk, kijk! Toen Jeanne onze antwoorden overbracht aan haar papaatje moet ze hem hebben verteld dat degene die het juiste had gezegd die goeierd van een Zuvi was, en niet Bonenstaak. Iets moet ze hebben gezien in Martí Zuviria.

‘In de brief noemen de karmelieten ook enkele karakterfoutjes. Hoogmoed, brutaliteit, godslastering. Wilt u weten wat ik denk? Ik denk dat de overste van een lastige leerling af wilde.’

Er is bijna een eeuw verstreken en nog altijd zie ik Jeanne Vauban voor me zitten, haar hoofd schuin terwijl ze met een hand lokken rood haar naar haar mond brengt en me aankijkt met een blik die van alles of niets kon betekenen. Als we alleen waren geweest, zou ik haar hebben besprongen denk ik.

Vauban gaf me opnieuw een paar tikjes op mijn borst.

‘Als u denkt dat u hier bent om een simpele “ingenieur” te worden dan vergist u zich. Bazoches is de bron van enkele geheimen waarin maar heel weinigen zijn ingewijd. Weet één ding: wanneer u hier klaar bent, zult u geen gewoon mens meer zijn. Zeker: u zult met ijzeren vingers op de poorten van de glorie kloppen. Maar zonder beloningen. En om een ingenieur van u te maken zal Bazoches uw hele wezen loswrikken en wij zullen dat opnieuw in u stoppen. Het zal voelen alsof u duizend keer uw eigen braaksel hebt door-

geslikt. Alleen dan zult u het Mystère waardig zijn.' Hij stopte even om zijn oude longen met lucht te vullen en vroeg: 'Acht u zich daartegen opgewassen?'

Een deel van mij zei dat ik beter weg kon gaan. Dat ik zo snel mogelijk de benen moest nemen, onverwijld de Pyreneeën over. Dat ik het Mystère, de Dikke Ingenieur en de Getikte Markies in hun eigen sop moest laten gaarkoken en me niet moest inlaten met hun geraaskal.

Aan de andere kant dacht ik: waarom ook niet? Hoewel het niet was wat ik me ervan had voorgesteld had ik ook niet veel alternatieven. Terwijl ik twijfelde verschoof mijn blik een paar graden naar de roodharige dochter van de grote Vauban. Wat een stuk.

Ik ging in de houding staan en antwoordde: 'Ik ben er klaar voor en wil niets liever, monseigneur!'

De man knikte licht. Maar in zijn goedkeuring school iets verontrustends want hij draaide zijn hoofd om naar zijn dochter en zei: 'Hij begrijpt niet wat hem te wachten staat.'

In feite nemen we de belangrijkste beslissingen van ons leven niet zelf maar worden ze voor ons genomen. Door de onzichtbare geur van het Mystère? Wie weet. Of door je pik. Dat is ook mogelijk.

